

21 501-02 Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2888 Verslag van het jaarlijkse Women Political Leadership Congres van 19

en 21 maart 2024

Vastgesteld 23 april 2024

Van 19-21 maart 2024 vond het jaarlijkse Women Political Leadership Congres plaats, dat dit jaar als thema had **Democracy for the 21st Century**. Vanuit de Tweede Kamer nam het lid Palmen (NSC) deel aan de bijeenkomst.

Graag brengt dit Kamerlid bijgaand verslag uit ten behoeve van de informatiepositie van de Tweede Kamer.

1. Inleiding	2
2. Verslag van het Women Political Leaders Congres 2024	3
2.1. Opening door Amina Mohammed (plv. SG Verenigde Naties)	3
2.2. Verslag van de (plenaire) paneldiscussies	4
2.3. Verslag van de focussessies	5
3. Europese ontwikkelingen	7
3.1.1. Belgisch Raadsvoorzitterschap EU zet Gendergelijkheid hoog op de agenda	7
3.1.2. EP neemt resoluties aan over Gendergelijkheid	7
3.1.3. Overzicht relevante EU-dossiers	8

1. Inleiding

Van 19-21 maart 2024 vond de jaarlijkse top plaats van het wereldwijde netwerk van vrouwelijke politici (Women Political Leaders ofwel WPL). De missie van WPL is niet alleen om zowel het aantal als de invloed van vrouwen in politieke leidinggevende posities te vergroten, maar vooral ook om hiermee de democratie en maatschappij als geheel te verbeteren. In het jaar dat in zo veel landen verkiezingen worden georganiseerd, bood de WPL-top juist dit jaar een platform voor discussies over de uitdagingen waarmee democratische besturen te maken hebben waar het gaat om gelijkheid in de politiek. Een zeer groot aantal parlementen, vooral uit EU-lidstaten maar ook daarbuiten, was dan ook vertegenwoordigd.

Voor de Tweede Kamer, in het bijzonder voor de commissie Binnenlandse Zaken, bood dit thema de gelegenheid om de thema's waarmee vele vrouwen in de politiek zich geconfronteerd zien, daar waar het raakt aan democratie, in de context van Europees en internationaal beleid te bezien. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om thema's als desinformatie, deepfakes, bedreigingen en online haatberichten rondom verkiezingen. Dit verslag bevat daarom onder andere een overzicht van recente Europese ontwikkelingen en beleid waar de Tweede Kamer mede, via de kabinetspositie, invloed op heeft gehad of nog kan hebben.

Uw commissie kan dit verslag desgewenst betrekken bij het schriftelijk overleg op 17 april a.s. over de WSB-Raad d.d. 7 mei 2024 over het Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid (COM(2008) 426).

Palmen

2. Verslag van het Women Political Leaders Congres 2024

2.1. Opening door Amina Mohammed (plv. SG Verenigde Naties)

Van 19-21 maart 2024 vond de jaarlijkse top plaats van het wereldwijde netwerk van vrouwelijke politici (WPL). De missie van WPL is om zowel het aantal als de invloed van vrouwen in politieke leidinggevende posities te vergroten, waaronder de vertegenwoordiging in parlementen wereldwijd. Dit jaar, het jaar waar in zo veel landen verkiezingen worden georganiseerd, was het centrale thema democratie. De deelnemers werden welkom geheten door de Griekse president Katerina Sakellariopoulou, samen met de voorzitter van WPL, Silvana Koch-Mehrin.

Speciale spreker was Amina Mohammed, plaatsvervangend secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN). Mohammed. Zij hield een betoog over de toenemende bedreiging van democratische vrijheden. Kiezers over de hele wereld zouden zich volgens haar zorgen moeten maken over deze vrijheden en daarom moeten overwegen om op een vrouw te stemmen bij hun nationale verkiezingen. In meer dan 50 landen - waar de helft van de wereldbevolking woont - worden in 2024 nationale verkiezingen gehouden, waaronder India, Mexico en de Verenigde Staten. Ook noemde ze de Europese verkiezingen van 6-9 juni van dit jaar. Mohammed stelde dat het bevorderen van de participatie van vrouwen in de politiek van cruciaal belang is, niet alleen omdat vrouwen aanzienlijk ondervertegenwoordigd zijn in de besluitvorming, maar ook omdat de toekomst van de democratie en het bereiken van vreedzame samenlevingen ervan afhangt.

De VN adviseert momenteel meer dan 20 landen over hoe deze landen de participatie van vrouwen in het parlement kunnen helpen vergroten. Het wereldwijde aandeel vrouwelijke parlementariërs bedroeg in 2023 volgens het rapport¹ vrouwen in het Parlement van de Interparlementaire Unie (IPU) 26,9%, een kleine stijging van 0,4% ten opzichte van het voorgaande jaar. De quota voor het aantal kandidaat parlementariërs hebben de afgelopen drie decennia in veel landen geholpen om het percentage te verhogen, aldus de IPU (in 1995 was dit percentage nog 11%),

De toenemende frequentie van online bedreigingen tegen vrouwelijke kandidaten doet volgens Mohammed momenteel de behaalde resultaten deels weer teniet (zie het beleidsdocument² van de VN dat gericht is op het tegengaan en aanpakken van haatzaaiende uitlatingen online).

¹ <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2024-03/women-in-parliament-2023>

² <https://news.un.org/en/story/2023/07/1138382>

Zowel de president van Griekenland, Katerina Sakellariopoulou, als die van Ethiopië, Sahle-Work Zewde, spraken eveneens over de terugslag waar de democratie momenteel mee te maken heeft. Meer representatieve parlementen helpen om democratische instellingen te versterken. Als democratieën onder druk staan heeft dat ook een negatieve impact op vrouwen. Geweld tegen vrouwen moet internationaal dan ook hoog op de agenda staan. Vrouwen moeten opstaan voor andere vrouwen en ambassadeur worden, bijvoorbeeld via het WPL-netwerk.

Ook Dr Obiageli Ezekwesili, voorzitter van de Raad van Bestuur van WPL, beaamde dit. Democratie zorgt ervoor dat burgers het beste van zichzelf kunnen zijn, en vrouwen dus ook. Als er geen vrijheid is, worden vrouwen het meeste geraakt.

2.2. Verslag van de (plenaire) paneldiscussies

Het programma bood een groot aantal plenaire paneldiscussies waar diverse sprekers met expertise en/of persoonlijke ervaring met het betreffende thema aan het woord kwamen. Hieronder een kort verslag.

Politiek leiderschap van de 21^e eeuw

Tijdens een paneldiscussie over politiek leiderschap van de 21^e eeuw gingen onder andere de voorzitter van het Cypriotische parlement, Annita Demetriou, en Louise O'Reilly, Iers parlementslid, in op de toekomst van politiek leiderschap in een tijdperk van snelle technologische veranderingen en wereldwijde uitdagingen. Ze bespraken de noodzaak van ethisch leiderschap, transparantie en inclusiviteit om aan de verwachtingen van de kiezers te voldoen en deelden hun visie om te komen tot een interactief en innovatief bestuur voor de 21^e eeuw.

Geweld tegen vrouwen in de politiek

Tijdens een paneldiscussie over geweld tegen vrouwen in de politiek kwam de Griekse Europarlementariër Elissavet Vozemberg-Vrionidi (tevens ondervoorzitter van de Commissie FEMM in het Europees Parlement) aan het woord, alsmede Thorbjorg Sigrídur Gunnlaugsdóttir, parlementslid van IJsland. Deze discussie ging over het aanpakken van geweld tegen vrouwen in de politiek en de complexe uitdagingen die het met zich meebrengt voor democratie, mensenrechten en gendergelijkheid.

Hoe politieke partijen de democratie bedreigen

Tijdens een paneldiscussie over Hoe politieke partijen de democratie bedreigen vertelde Lucia Ďuriš Nicholsonová, lid van het Europees Parlement (Slowakije), vanuit eigen ervaring over de bedreigingen die zij als vrouwelijke politicus heeft moeten doorstaan. Ook Gabriela Crețu, senator, senator in Roemenië en Sofia Voultepsi, Grieks parlamentslid en voormalig viceminister van Migratie en Asiel, kwamen hierbij aan het woord.

Zij gingen in op de paradox waarbij politieke partijen (die juist democratisch gekozen zijn) soms en misschien onbedoeld de democratie ondermijnen, door desinformatie en polarisatie in de hand te werken of proberen te profiteren van de spanningen in de samenleving. Ze benadrukten hierbij het belang van transparantie en verantwoording en maatregelen die de eenheid bevorderen te midden van ideologische verdeeldheid.

Daarnaast ging vooral Ďuriš Nicholsonová in op het belang van contact met de burger, in een tijd waar veel burgers zich niet meer goed laten informeren, geen boeken of artikelen lezen, maar alleen koppen snellen en social media geloven. Ze ging in op de rol van het onderwijs, mediawijsheid en bronnen van informatie, de noodzaak tot samenwerking met platforms, waarvan het businessmodel een ander doel dient dan het voorkomen van haat en angst. Ook stelde ze dat het politieke spectrum zo verdeeld is dat het naïef is om te denken dat vrouwen elkaar zullen steunen. Ook vrouwen zijn voortdurend in concurrentie met elkaar. Eenheid van vrouwen kan daarom alleen op internationaal niveau werken. Wat de democratie nodig heeft is datagedreven beleid, maatschappelijke organisaties en meer betrouwbare (onderzoeks-) journalistiek.

Vrouwen in de politiek - Impact op maatschappelijke vooruitgang.

In deze paneldiscussie stond het belang van de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek centraal, in het bijzonder de impact ervan op maatschappelijke vooruitgang. Diverse onderzoeken (o.a. Studie Oxford³) tonen het verband aan tussen een grotere vertegenwoordiging van vrouwen en vooruitgang in verschillende dimensies. Goedele Liekens, lid van het Belgisch Federaal Parlement, benadrukte dat het niet om de vrouwen zelf gaat die in een politieke rol moeten komen, maar dat het de maatschappij ten goede komt: zo is bij een betere vertegenwoordiging van vrouwen in de democratie sprake van minder corruptie, meer economische groei en minder gender gerelateerd geweld. Ook hier werd echter stilgestaan bij een van de belangrijkste zorgen op dit moment, te weten online haat tegen vrouwelijke politici. Dit geweld moet serieus genomen worden, voordat het ertoe leidt dat

³ <https://www.oxfordleadership.com/women-in-leadership-benefits-business-and-society/>

vrouwen zich minder durven uit te spreken, met alle gevolgen van dien voor de kans op gekozen te worden.

2.3. Verslag van de focussessies

Online haat tegen vrouwen

De deelnemers aan deze sessie bespraken hun ervaringen met online haat, de soorten oplossingen die worden gezocht bij technologiebedrijven en welke wetgeving is voorgesteld of aangenomen om dit aan te pakken. Vrouwen zijn onevenredig vaak het doelwit van gender gerelateerd, seksueel misbruik, bedreigingen en geweld. Vrouwen in de publieke sfeer ervaren het meeste online haat en hoe hoger de politicus, hoe meer haat en bedreigingen zij te verduren krijgt. Dit online geweld vermindert de politieke participatie en de democratie, omdat vrouwen zichzelf censureren, zich terugtrekken en ervoor kiezen niet deel te nemen aan de politiek, inclusief het zich kandidaat stellen voor een ambt.

De aanvallen variëren van misbruik en bedreigingen, stalking, doxing, nabootsing van identiteit, deep fakes, het zonder toestemming delen van afbeeldingen en desinformatie. Volgens de vertegenwoordiger van Council on Foreign Relations⁴, die de sessie begeleidde, geeft ruim 80 procent van de vrouwen in parlementen aan te lijden te hebben onder psychologische mishandeling, 65 procent is bedreigd met fysiek geweld of de dood, en 25 procent is fysiek aangevallen.

Online geweld wordt versneld door het ontwerp van digitale platforms en diensten zoals zoekmachines. Veel grote platforms hebben weliswaar beleid, maar dit wordt niet gehandhaafd. Hun aanbevelingsalgoritmen promoten het meest sensationele, grove materiaal. De kwaliteit en kwantiteit van contentmoderatie varieert sterk: sommige bedrijven investeren weinig en reageren traag om verzoeken te verwijderen.

Ontoereikend beleid en handhaving door technologiebedrijven hebben ertoe geleid dat sommige regeringen wetten hebben aangenomen die platforms en diensten verplichten een rigoureuze aanpak te hanteren bij het voorkomen van illegale en schadelijke activiteiten. Bovendien hebben sommige landen hun wetten inzake seksueel misbruik van kinderen, huiselijk geweld, stalking en haatzaaiende uitlatingen bijgewerkt, zodat deze ook van toepassing zijn op online activiteiten. Drie wetten die een reeks schade proberen aan te pakken zijn de Digital Services Act van de Europese Unie, de onlangs aangenomen UK Online Safety Act en de Australische Online Safety Act uit 2021.

⁴ <https://www.cfr.org/>

Vrouwen zijn het belangrijkste doelwit van online haat, waaronder grof taalgebruik, intimidatie en het aanzetten tot seksueel geweld, aldus een rapport⁵ van het EU-Agentschap voor mensenrechten (FRA) van November 2023.

Het onderzoek werd tussen januari en juni 2022 uitgevoerd op YouTube, Telegram, Reddit en X in vier EU-landen (Bulgarije, Duitsland, Italië en Zweden). Het FRA stelt dat het geen toegang heeft gehad tot gegevens van Facebook en Instagram voor het onderzoek.

Volgens de EU-wet inzake digitale diensten (DSA) moeten zeer grote technologieplatforms en zoekmachines meer doen om schadelijke en illegale inhoud aan te pakken, anders riskeren ze boetes. De Europese Commissie heeft in oktober een formeel onderzoek geopend naar de inspanningen van online platforms om schadelijke inhoud van hun platforms te verwijderen.

AI, democratie en leiderschap

Tijdens deze focussessie ging Maris Lauri, parlementariër in Estland, in op de implicaties van AI voor politiek leiderschap, kiezersbetrokkenheid en bestuurlijke transparantie. De sessie spitte zich toe op de online bedreigingen waar veel vrouwelijke (kandidaat-) politici mee te maken hebben en hoe dit kan worden aangepakt.

AI zorgt voor nieuwe vormen van schade door het creëren van vervormde of volledig valse beelden, stem, video en tekst met behulp van één foto of audiofragment. Downloadbare generatieve AI-tools zoals ChatGPT en Dall-e stellen gebruikers in staat dergelijk materiaal met verbazingwekkende snelheid, schaal en volume te creëren en te verspreiden.

Vrouwen en meisjes worden onevenredig zwaar getroffen door de negatieve effecten van misbruik van technologie, niet in de laatste plaats nu de huidige AI-revolutie zich voortzet. Deze sessie ging in op de dringende uitdagingen die deepfakes, desinformatie en cyber met zich meebrengen en de bedreigingen, vooral gericht tegen vrouwen in de politiek.

Stop seksueel geweld in conflictgebieden

Deze sessie met onder andere Irene Charalambides, vicevoorzitter van de Parlementaire Vergadering van de OVSE en Rejhana Dervišević, parlamentslid in Bosnië en Herzegovina (kandidaat-lidstaat van de EU), ging in op seksueel geweld tegen vrouwen in conflictgebieden. Ter gelegenheid van de 60e Veiligheidsconferentie van München hebben

⁵ <https://fra.europa.eu/en/news/2023/online-hate-we-need-improve-content-moderation-effectively-tackle-hate-speech>

WPL en MSC een klinkende oproep tot actie gedaan, waarbij ze er bij de wereldleiders op aandringen seksueel geweld in conflictgebieden het hoofd te bieden en uit te roeien. Zij stelde dat de internationale verplichtingen nu vertaald moeten worden in tastbare acties ter plaatse, het verbeteren van de steun en bescherming voor overlevenden, het voorkomen van geweld tegen vrouwen en het versterken van wettelijke kaders voor verantwoordingsplicht. Diverse parlementariërs benoemden concrete mogelijke acties om hier een einde aan te maken.

3. Europese ontwikkelingen

3.1.1. Belgisch Raadsvoorzitterschap EU zet Gendergelijkheid hoog op de agenda

De EU-ministers die verantwoordelijk zijn voor gendergelijkheid hebben tijdens de informele Raad EPSCO (Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken) op 27 februari 2024, bij monde van de Belgische staatssecretaris voor Gendergelijkheid, Marie-Colline Leroy, gesproken over hoe de vooruitgang op het gebied van gendergelijkheid binnen de EU de komende jaren kan worden versneld.

Zo werd gesteld dat het belangrijk is de uitdagingen van gendergelijkheid in de context van de groene en de digitale transitie te blijven aanpakken, in het besef dat vrouwen en mannen verschillend worden getroffen door de klimaatverandering en de economische kansen die de groene transitie met zich meebrengt. Tijdens de bijeenkomst werd ook gewezen op de rol van nieuwe technologieën en kunstmatige intelligentie, die, als ze niet worden gecontroleerd, bestaande genderongelijkheden kunnen bestendigen of verergeren.

In een gezamenlijke verklaring⁶ over gendergelijkheid roepen de drie Raadsvoorzitterschappen België, Spanje en Hongarije op tot een hernieuwd politiek engagement om het probleem van de aanhoudende genderongelijkheden op het gebied van werkgelegenheid, zorg, beloning en pensioenen aan te pakken en tegelijkertijd de genderstereotypen te bestrijden die deze ongelijkheden versterken. De Europese commissaris voor Gelijkheid, Helena Dalli, moedigde tevens een grotere deelname van vrouwen aan de Europese verkiezingen aan als een middel om een gelijkwaardig Europa op te bouwen.

3.1.2. EP neemt resoluties aan over Gendergelijkheid

Het EP heeft op 8 februari 2024 een resolutie⁷ aangenomen waarin wordt aangedrongen op gelijke kansen voor vrouwen op het werk en in het onderwijs. De resolutie is gericht op het aanpakken van armoede, het versterken van instellingen en financiering met een genderperspectief". Het standpunt is uitgedragen tijdens de 68e zitting van de Commissie van de Verenigde Naties voor de positie van de vrouw.

⁶ <https://belgian-presidency.consilium.europa.eu/en/news/the-trio-is-committed-to-making-gender-equality-in-europe-a-reality-for-all/>

⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0074_NL.pdf

Het EP heeft er ook bij de Europese Commissie en de Raad op aangedrongen een duidelijk plan te presenteren, waarin wordt uitgelegd hoe de EU gendermainstreaming in de praktijk toepast in al haar beleidsmaatregelen en hoe zij bij haar begrotingsbesluiten rekening houdt met genderkwesties. In reactie daarop benadrukte de Europese commissaris voor Gelijkeheid, Helena Dalli, dat de EU vastbesloten is te investeren in de empowerment van vrouwen.

3.1.3. Overzicht relevante EU-dossiers

De huidige termijn (2019-2024) is belangrijk geweest in termen van wetgeving die vrouwen zal beschermen en gelijkheid op verschillende gebieden zal bevorderen, wat belangrijk is voor de democratie.

Wetgeving en beleid waarop in deze termijn een akkoord is bereikt:

- Richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld COM(2022)105.
- Richtlijn ter versterking van de toepassing van het beginsel van gelijke beloning van mannen en vrouwen (EU) 2023/970.
- Richtlijn inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan COM(2022)732.
- Richtlijn tot verbetering van de genderbalans in niet-uitvoerende bestuursfuncties van beursgenoteerde ondernemingen COM(2012) 61.
- Strategie voor gendergelijkheid COM(2020)152.
- Toetreding⁸ van de EU tot het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul⁹).
- Verordening (EU) 2022/2065 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten (DSA).
- Verordening tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende AI (AI Act) COM(2021)206.

Wetgeving en beleid waarop nog geen akkoord is bereikt:

- Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid (COM(2008) 426).

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/eu-accession-to-the-istanbul-convention.html>

⁹ <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention>